

POVIJESNI RAZVOJ I POLOŽAJ OBAVJEŠTAJNE SLUŽBE REPUBLIKE SJEVERNE MAKEDONIJE

Dr.sc. Vasko Stamevski*

DOI: <https://doi.org/10.37458/nstf.21.3.3>

Sažetak: Sigurnosne službe u Sjevernoj Makedoniji imaju dugu tradiciju, počevši od kraja Drugog svjetskog rata. U svom razvoju, a

* Dr. Vasko Stamevski (Kičevo, Makedonija, 1968.), srednje obrazovanje završio je u policijskoj školi u Skoplju 1987. Godine 1996. diplomirao je na Fakultetu sigurnosti, magistrirao na Pravnom fakultetu u Skoplju 2007. gde je 2013. uspješno obranio doktorsku disertaciju pod naslovom: "Zločin zlouporabe položaja". Stamevski je započeo radnu karijeru 1987. u Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Makedonije, a 1990. postao je dio specijalnih policijskih jedinica. Tamo radi više od 10 godina na rukovodećim mjestima u operativnim skupinama. Pred kraj krize 2001. unaprijeđen je u načelnika specijalnih snaga, gdje je služio do kraja svoje policijske karijere 2003. Za poseban doprinos u suočavanju s krizom i vođenju specijalnih operacija, Stamevski je u siječnju 2002. promaknut u čin general-bojnika. Kao sveučilišni profesor, Stamevski sudjeluje na brojnim konferencijama, simpozijima, znanstvenim raspravama, akademskim skupovima. Objavio je preko pedeset znanstvenih i stručnih radova u istaknutim međunarodnim časopisima i drugim relevantnim publikacijama iz područja prava i sigurnosti, kriminologije itd. Uz to, sudjeluje u nekoliko znanstveno-istraživačkih projekata na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Član je Centra za nacionalnu i međunarodnu sigurnost u Beogradu, Republika Srbija.

posebno od neovisnosti do danas, sigurnosne službe pretrpjele su nekoliko promjena, neke od njih samo kozmetičke, a neke su ukinute ili transformirane u nove. Te su promjene bile determinirane povijesnim i društvenim promjenama s jedne strane, ali i razvojem sigurnosnih prijetnji i metoda i načina provođenja djela povezanih s terorizmom i drugim hibridnim prijetnjama, s druge strane. Danas, slijedeći svoje tendencije ka članstvu u EU, budući da je već postala članicom NATO saveza, Sjeverna Makedonija daje sve od sebe da sigurnosni sektor, a posebno obavještajne i protuobavještajne službe, podigne na višu razinu i približi se svijetu sigurnosni standardi. Kao rezultat toga, posljednjih su godina uspostavljene nove službe i očekuju se promjene u nekim od postojećih obavještajnih službi.

Ključne riječi: sigurnosne službe, povijesni razvoj, reforme, sigurnosne prijetnje

Abstract: Security services in Republic of North Macedonia have a long tradition, beginning with the end of World War II. In their development, and especially since independence to date, security services have undergone several changes, some of them only

cosmetic, and some significant that have been abolished or transformed existing services into new ones. These changes have been determined by historical and social changes on the one hand, but also by the development of security threats and methods and ways of carrying out acts related to terrorism and other hybrid threats, on the other hand. Today, following its tendencies towards EU membership, since it has already become a member of NATO, North Macedonia is doing its best to raise the security sector, and especially the intelligence and counterintelligence services, to a higher level and bring security standards closer to the democratic world. As a result, new services have been established in recent years and changes are expected in some of the existing intelligence services.

Keywords: intelligence agencies, security agencies, historical development, reforms of intelligence community, security threats

Uvod

Uspjevši izbjeći ratove u bivšoj Jugoslaviji nakon njenog raspada 1991., Makedonija se suočila s ozbiljnim sigurnosnim izazovima. Bilo je to teško razdoblje, koje je zahtijevalo potpunu

reorganizaciju i izgradnju novog, vlastitog sigurnosnog sustava, koji je trebao uključivati sigurnosne i obavještajne službe. Atentat na predsjednika Kiru Gligorova 1995. bio je jedan od ključnih trenutaka, koji je potakao analizu kvalitete rada sigurnosnih i obavještajnih službi.

Kao rezultat tadašnje situacije sa sigurnosnim strukturama, makedonska obavještajna zajednica reorganizirana je u dva nova tijela: Obavještajna agencija (AR) neovisno tijelo zaduženo za istragu vanjskih prijetnji, i Uprava za sigurnost i protuobavještajne poslove (UBK), kao sastavnica Ministarstva unutarnjih poslova (MUP) zaduženo za istraživanje prijetnji koje dolaze iznutra. Valja napomenuti da je Zakonom o obrani iz 1992. uspostavljen Sektor-slужba za vojnu sigurnost i obavještajne poslove (SVSOP) pri Ministarstvu obrane (MO). Ova sigurnosna struktura postojala je do prije dvije godine kada je reformiran sigurnosno-obavještajni sektor u Makedoniji.

Povijesni razvoj sigurnosnih službi

Razvoj službe sigurnosti u Republici Sjevernoj Makedoniji (RSM) datira od kraja Drugog svjetskog rata, kada je kapitulacija Njemačke i njezinih saveznika, Italije, Bugarske, kao i unutarnjeg neprijatelja, tadašnjih balističkih¹ bandi, bila sigurna.

¹ Balisti su bili članovi albanskog nacionalističkog i profašističkog pokreta, organiziranog u nacionalnoj fronti Bali Kombetar (albanski: Balli Kombëtar) osnovanoj 1939. Radili su na stvaranju Velike Albanije. Oni su činili oružani dio organizacije i poslani su izravno u sukob s partizanskim jedinicama u Makedoniji, Srbiji i Crnoj Gori. Naročito su se žestoko borili s pripadnicima NOB-a iz zapadne

Naime, 13.5.1944., u Drvaru je osnovan Odjel za zaštitu naroda (OZNA), kao sigurnosna služba. Smjernice OZNA-e za organizaciju i rad OZNA-e uspostavljaju obavještajnu i protuobavještajnu zaštitu oružanih snaga i institucija NOB-a (1941.-1945.) te borbu protiv balističkih i terorističkih bandi.

Ubrzo nakon toga osnovane su Jedinice za zaštitu naroda za sve republike unutar savezne Jugoslavije. U Makedoniji je OZNA osnovana u srpnju 1944. u selu Ramno, regija Kumanovo.

Unutar Ministarstva obrane, OZNA je postojala do 31.1.1946., kada je prebačena u sastav Ministarstvo unutarnjih poslova sa svim svojim nadležnostima. Nakon usvajanja Ustava FNRJ, reorganizirane su sigurnosno-obavještajne službe. U ožujku 1946. pri Ministarstvu unutarnjih poslova FNRJ od prvog i drugog odjela OZNA-e osnovana je posebna Uprava državne sigurnosti (UDB), kao i Protuobavještajna služba Vojske Jugoslavije (KOS).²

Svojim obavještajnim i protuobavještajnim aktivnostima UDB-a je štitila teritorij FNRJ, otkrivala ilegalne organizacije i skupine te se bavila razbojništvom i ostacima kvislinških formacija i teškim oblicima gospodarskog

Makedonije, čineći ubojstva, teror i pljačku makedonskog i drugog nealbanskog stanovništva. Gjorgji Malkovski, "Balistička organizacija u Makedoniji u Drugom svjetskom ratu (1941.-1944.)", Skoplje, 2002.

² Vidjeti: Femi Mucha, Rođenje OZNE (1-5). Tri desetljeća službe sigurnosti, nova Makedonija #, XXX, 9801, Skoplje, 8–12. V 1974.

kriminala. Godine 1966. postavljeni su temelji Službe državne sigurnosti (SDB) koja otkriva i ometa aktivnosti usmjerene na podriivanje ili rušenje ustavnog poretka i ugrožavanje sigurnosti zemlje.

Nakon uspostave neovisnosti RSM, a u okviru Ministarstva unutarnjih poslova, Služba državne sigurnosti (SDB) nastavlja izvršavati zadatke utvrđene Ustavom i zakonima tadašnje Republike Makedonije.

Uprava za sigurnost i protuobavještajne poslove (USP)

Reorganizacijom upravljačkih tijela 1995., Služba državne sigurnosti (SDB) preimenovana je u Upravu za sigurnost i protuobavještajne poslove (DBK), a izmjenom Zakona o ustrojstvu i radu državne uprave, 2000., DBK preustrojena je u Upravu sigurnosti i protuobavještajne službe (USP) koja je održavala poslove vezane uz sustav državne sigurnosti. Sustav državne sigurnosti odnosi se na zaštitu koja se odnosi na špijunažu, terorizam ili druge aktivnosti usmjerene na ugrožavanje ili uništavanje demokratskih institucija uspostavljenih Ustavom Makedonije nasilnim sredstvima, kao i zaštitu od ozbiljnijih oblika organiziranog kriminala. U skladu sa Zakonom o unutarnjim poslovima (izmijenjen i dopunjen 2020., kojim su izbrisane odredbe koje se odnose na USP), Uprava za sigurnost i protuobavještajne poslove bila je odgovorna za vođenje unutarnjih poslova povezanih sa sigurnošću i protuobavještajnim radom. USP obavlja djelatnosti povezane sa:

- (1) • kontraobavještajna djelatnost;

- (2) • suzbijanje i zaštita od terorizma;
- (3) • zaštita od drugih aktivnosti usmjerenih na ugrožavanje ili nasilno rušenje demokratskih institucija uspostavljenih Ustavom Republike Makedonije; i
- (4) • ozbiljniji oblici organiziranog kriminala koji potječu iz ili su usmjereni prema demokratskim institucijama sustava, utvrđenim Ustavom Republike Makedonije, a mogu dovesti do njihove ugroženosti ili utjecaja na sigurnost države.³

Također, zaposlenici USP-a u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti mogli su prikupljati podatke, obavijesti i informacije od građana, koristeći javne izvore, uključujući uvid u registre i zbirke podataka, kao i primjenom posebnih mjera i postupaka za tajno prikupljanje podataka u skladu sa zakonom. Ako prikupljanje podataka rade građani, mogli bi to učiniti samo uz prethodni pristanak osobe s kojom se razgovara. Nadalje, USP je mogao zatražiti podatke od drugih državnih tijela, javnih poduzeća i drugih pravnih osoba te pregledavati njihove registre i zbirke podataka u skladu sa zakonom. Državna tijela, javna poduzeća i druge pravne osobe dužne su uredu omogućiti nesmetano obavljanje poslova iz njegove nadležnosti.

Jedna od ovlasti zaposlenika USP bila je prikupljanje podataka pomoću tajnih suradnika s kojima su ih mogli prikupljati samo na dobrovoljnoj osnovi bez ikakve prisile. Također, zaposlenici USP mogli su koristiti posebne

³ Članak 23. stavci 1. i 2. Zakona unutrasnjih poslova

mjere i postupke za prikupljanje tajnih podataka i obrađivati ih, pod uvjetima utvrđenim zakonom.

Međutim, početkom 2015., kad je tadašnja oporba počela objavljivati tajno pribavljene snimke, suprotno zakonu, bilo je jasno da nešto nije u redu. To je bio samo signal da obavještajni i protuobavještajni sektor u Ministarstvu unutarnjih poslova trebaju ozbiljne reforme.

Kao rezultat te reforme u 2019., Uprava za sigurnost i protuobavještajno poslovanje transformirana je u novu Agenciju za nacionalnu sigurnost (ANS).

Obavještajna agencija (OA)

Nakon proglašenja neovisnosti, Makedonija je spojila svoje civilne obavještajne agencije u jednu instituciju, Ministarstvo unutarnjih poslova. Ovaj je dogovor postojao do 1995., kada je Zakonom o obavještajnoj agenciji osnovana Obavještajna agencija⁴ (OA) kao zasebno tijelo državne uprave.

Njezin opseg rada određen je s nekoliko odredbi istog zakona. OA je odgovorna za prikupljanje podataka i informacija relevantnih za sigurnost i obranu Republike Makedonije te ekonomske, političke i druge interese države. Također, Obavještajna agencija radi analizu i istraživanje dobivenih podataka i informacija, a o pitanjima od značaja iz njihovog djelokruga obvezno izvještava predsjednika Republike

⁴ Zakon o obavještajnoj agenciji. (Službeni list RM br. 19/1995)

Severne Makedonije, Vladu i druga državna tijela.⁵

Iz analize ovih odredbi zakona koji regulira rad Obavještajne agencije, može se zaključiti da opća regulacija nadležnosti i zadataka često može dovesti do zabune i nejasnoća. Ovdje bismo trebali spomenuti novi zakon o Agenciji za nacionalnu sigurnost, gdje se može uočiti dupliciranje nadležnosti ove dvije agencije.

Zbog ovih, i naravno iz drugih razloga, priprema se novi zakon o Obavještajnoj agenciji za koji će biti pružena šira razrada.

Vojna obavještajna služba

Uz obavještajne službe u Ministarstvu unutarnjih poslova i Obavještajnoj agenciji, služba koja se bavi obavještajnom i protuobavještajnom djelatnošću postoji i u Vojsci Republike Sjeverne Makedonije i u Ministarstvu obrane. U Ministarstvu obrane postoji Sektor - Vojna sigurnosna i obavještajna služba (VSOS)⁶ koja obavlja poslove vezane za planiranje, organizaciju i provedbu obavještajnih, kontraobavještajnih i zaštitnih snaga u Ministarstvu obrane i Vojsci Makedonije.

Vojna sigurnosno-obavještajna služba (VSOS) nalazi se u sastavu Ministarstva obrane, VSOS je dobio mandat i ovlasti donošenjem Zakona o obrani iz 1992. godine⁷ koji je 2001 zamijenjen

⁵ Također, članak 2

⁶ http://www.mod.gov.mk/?page_id=39341&lang=mk

⁷ Zakon o obrani. ("Službeni glasnik Republike Makedonije br. 8/92"). Članak 119,

novim Zakonom o obrani koji detaljnije objašnjava njegovo djelovanje.⁸

Postojanje ove službe i njene nadležnosti potvrđuju najnovije izmjene i dopune Zakona o obrani⁹, u poglavlju 11 koje se bavi obavještajnim radom, protuobavještajnim radom, prevencijom i otkrivanjem zločina te zaštitom snaga i tajnih informacija u obrani. Predviđa obavještajne i protuobavještajne mjere, aktivnosti i postupke poduzete u svrhu prikupljanja, dokumentiranja i analize obavještajnih podataka relevantnih za obranu Republike, kao i otkrivanje i sprečavanje obavještajnih i drugih subverzivnih aktivnosti stranih vojnih obavještajnih i obavještajnih službi usluge obavlja u zemlji ili inozemstvu, a usmjerena je na obranu Republike itd.¹⁰

Unutar Glavnog stožera vojske, između ostalih sektora, postoji i sektor J-2 čija je glavna nadležnost obavještajna, protuobavještajna i sigurnosna djelatnost¹¹. Ovaj sektor ima tri odjela, Odjel za obavještajno, protuobavještajno i sigurnosno-analički rad.

8 Zakon o obrani. ("Službeni glasnik Republike Makedonije br. 42/2011"). Članak 133.

9 Revidirani tekst Zakona o obrani uključuje: Zakon o obrani i zakone o njegovim izmjenama i dopunama ("Službeni glasnik Republike Makedonije" br. 42/01; br. 5/03; br. 58/06; br. 110/08; br. 51/11; br. 151/11; br. 215/15; br. 42/20;)

10 Vidi više u Zakonu o obrani, članci 133. i 134

11 <http://www.arm.mil.mk/generalshtab/j-2-razuznavanje-kontrarazuznavanje-i-bezbednost/>

Vojna obavještajna služba ima nekoliko osnovnih zadataka:

- Planiranje, organiziranje i provođenje obavještajne potpore za potrebe Glavnog stožera, neophodne za donošenje odluka o korištenju vojske u raznim vrstama operacija u Republici i inozemstvu;
- upravljanje obavještajnim informacijama za potrebe Glavnog stožera u pripremi, planiranju i izvođenju različitih vrsta operacija;
- Planiranje, koordinacija i sinkronizacija obavještajnih operacija u podređenim zapovjedništvima i jedinicama;
- Planiranje, organiziranje i provođenje obavještajnih aktivnosti za vojsku i operacije koje nisu vojne u Republici i inozemstvu.
- Protuobavještajna jedinica ima nekoliko zadataka, uključujući:
 - planiranje, organiziranje i provođenje protuobavještajnih mjera u vojsci;
 - Otkrivanje neprijateljskih objekata za prikupljanje obavještajnih podataka;
 - uvid u mogućnosti neprijateljske obavještajne službe da spriječi neprijateljski utjecaj;

- Pruža kontraobavještajne operacije za zaštitu snaga.

Odjel za sigurnost provodi aktivnosti vezane uz inspekciju kritičnih točaka fizičkog osiguranja, kao i koordinaciju i izvršenje sigurnosne provjere i kontrole.

Vijeće za nacionalnu sigurnost¹²

Vijeće sigurnosti je najviše savjetodavno tijelo u Republici Sjevernoj Makedoniji koje razmatra pitanja u vezi sa sigurnošću i obranom Republike i daje prijedloge Skupštini i Vladi.

Članovi Vijeća za nacionalnu sigurnost (VNS) uključuju predsjednika Republike koji mu predsjedava, ministra obrane, ministra vanjskih poslova, ministra unutarnjih poslova, predsjednika Skupštine, premijera i još tri člana koja imenuje predsjednik Republike.

Općenito, VNS ima isključivo savjetodavnu ulogu i sastaje se samo u slučaju snažne prijetnje državnoj sigurnosti, što je vrlo rijetko. Ovo tijelo nema izravnu vlast nad sigurnosnim i obavještajnim službama, ali može uvesti promjene u sigurnosnu politiku koje će neizravno utjecati na rad službi.

Osnivanje novih agencija u obavještajno-sigurnosnom sektoru

Operativno-tehnička agencija OTA

Za potrebe obavještajnih službi sigurnosti s jedne strane i poštivanje zakonskih postupaka

¹² <https://pretsedatel.mk/sovet-za-bezbednost/>

za korištenje tajnih istražnih mjera, za prikupljanje obavještajnih i protuobavještajnih podataka, kao i ostalih podataka u interesu državne sigurnosti, 19.4.2018. usvojen je zakon o Operativno-tehničkoj agenciji (OTA)

Operativno-tehnička agencija (OTA) osnovana je kao neovisno i samostalno državno tijelo koje bi trebalo osigurati tehničku vezu između operatora i ovlaštenih tijela. Ima ulogu posredničkog tijela koje uspostavlja tehnički prijelaz između operatora i ovlaštenih tijela, bez mogućnosti aktiviranja ili provođenja snimanja presretnutih komunikacija.¹³ Tu djelatnost tehničkog povezivanja OTA može osigurati, samo na temelju sudskog naloga, provedbu presretanja komunikacija u skladu sa Zakonom o presretanju komunikacija¹⁴. Za obavljanje ove djelatnosti OTA može aktivirati i stvoriti tehničke uvjete za presretanje komunikacija za kriminalne istrage i zaštitu interesa sigurnosti i obrane države.

Važno je spomenuti da su svi uređaji za presretanje komunikacija u vlasništvu Uprave za sigurnost i protuobavještajne usluge, prebačeni u OTA do datuma provedbe ovog zakonskog rješenja. Kako bi učinkovito pokrenuo i omogućio presretanje komunikacija, novoosnovanom OTA-u bilo je dozvoljeno da preuzme zaposlenike iz Ministarstva unutarnjih poslova - Uprave za sigurnost i protuobavještajne poslove uz njihov pristanak na radnim mjestima koja odgovaraju njihovoj stručnoj spremi, odnosno kvalifikacijama, u

¹³ Članak 2., Zakon o Operativno-tehničkoj agenciji (OTA), Službeni list RM, br. 71. od 19.4.2018

¹⁴ Zakon o presretanju komunikacija, Službeni glasnik RM, br. 71. od 19.4.2018

funkciji kontinuiteta rada već započelih aktivnosti.

Također treba napomenuti da Operativno-tehnička agencija (OTA) surađuje na međuinstitucionalnoj razini (unutar zemlje), ali također surađuje i sa stranim vladinim agencijama, organizacijama iz drugih srodnih zemalja i drugim međunarodnim organizacijama na terenu. informacijska sigurnost i telekomunikacije.¹⁵

Agencija za nacionalnu sigurnost (ANS)

Reforme u sigurnosnom sektoru određene su i reformom Uprave za sigurnost i protuobavještajnu djelatnost koja je prema predloženom zakonskom rješenju preimenovana u Agenciju za nacionalnu sigurnost koja je trebala funkcionirati kao vladina agencija na čelu s ravnateljem kojeg je Vlada imenovala na prijedlog premijera. Zaposlenici Agencije nemaju policijske ovlasti.

Samo formiranje ANS-a bilo je dio šireg procesa reforme sigurnosnih i obavještajnih službi, što je bio jedan od prioriternih reformskih procesa na putu ka europskim integracijama. Ovaj novoosnovani entitet u sigurnosno-obavještajnoj zajednici u Republici Sjevernoj Makedoniji osnovan je godinu dana nakon uspostavljanja OTA, 22.5.2019.¹⁶

Novom Agencijom za nacionalnu sigurnost proširen je proces reformi u ovom području, a USP je izbačen iz Ministarstva unutarnjih

15 <https://ota.mk/mk/megunarodna-institucionalna-sorabotka>

16 <http://www.anb.gov.mk/>

poslova, što je tajnoj policiji u zemlji stalo na kraj, čime je dekoncentrirana moć u sferi sigurnosti. Cilj je bio stvoriti učinkovitu, depolitiziranu, resocijaliziranu agenciju kako bi se zaštitila država, njezini nacionalni interesi i građani. Reforme pokušavaju regulirati rad unutarnje obavještajne službe, ali i ne prekomjerno ga regulirati.

Po zakonu¹⁷ ANS je osnovan radi zaštite nacionalne sigurnosti države, tj. radi zaštite neovisnosti, suvereniteta, ustavnog poretka, temeljnih sloboda i ljudskih i građanskih prava zajamčenih Ustavom Republike Sjeverne Makedonije, kao i drugim pitanjima od važnosti za nacionalnu sigurnost.

U svrhu uspješnog i učinkovitog poslovanja, ANS je ovlašten prikupljati, obrađivati, analizirati, procjenjivati, razmjenjivati, pohranjivati i štiti podatke i informacije kako bi otkrio i spriječio aktivnosti povezane sa sigurnosnim prijetnjama i rizicima po nacionalnu sigurnost i špijunažu., terorizam i njegovo financiranje, nasilni ekstremizam, svi oblici teških i organiziranih kriminalnih radnji usmjerenih protiv države, sprečavanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, ilegalna proizvodnja i širenje oružja za masovno uništenje ili njegovih komponenata, kao i materijala i uređaja koji potrebni su za njihovu proizvodnju, narušavanje vitalnih ekonomskih interesa i financijska sigurnost države, narušavanje sigurnosti nositelja visokih državnih funkcija i objekata od strateške važnosti za državu, otkrivanje i sprečavanje ostalih aktivnosti povezanih sa sigurnosnim

17 Zakon o Agenciji za nacionalnu sigurnost, Narodne novine br. 08-3047 / 1

prijetnjama i rizicima po nacionalnu sigurnost države.

Uz ostale nadležnosti, ANS može raditi i sigurnosne provjere u skladu s ovim i drugim zakonom.¹⁸

Jasno je da su tri područja u fokusu rada ove Agencije - protuobavještajna djelatnost, protuterorizam i zaštita ustavnog poretka te viši oblici organiziranog kriminala, prvenstveno korupcija nositelja javnih funkcija i širenje.

Prema predloženom zakonu, Agencija ima nekoliko metoda, sredstava i mjera koje koristi u svom radu, među kojima je i tajno prikupljanje podataka i informacija.¹⁹ Tu se radi o tajnom prikupljanju podataka i informacija, praćenjem komunikacija i prikupljanjem metapodataka, u skladu s posebnim zakonom, praćenje i snimanje međunarodnog telekomunikacijskog prometa, praćenje i snimanje telefonskih i drugih elektroničkih komunikacija s posebnim tehničkim uređajima i opremom, bez posredovanja OTA-e i operatora, uporaba tajnih suradnika, nadzor poštanskih i drugih pošiljaka, uporaba osoba skrivenih identiteta, tajna kupnja predmeta i dokumenata i tajno nadgledanje. To znači da će ANS koristiti iste metode i sredstva koja su dopuštena i predviđena Zakonom o kaznenom postupku i drugim zakonima koji se bave tim područjem.

¹⁸Članak 8. Zakona o Agenciji za nacionalnu sigurnost, Narodne novine br. 08-3047 / 1

¹⁹ Također, članak 15

Koordinacija sigurnosnih službi

Potreba za suradnjom i koordinacijom razmjena sigurnosnih obavještajnih podataka u svakom sigurnosno-obavještajnom sustavu izuzetno je važna. Stoga je s obzirom na situaciju i uspostavljanje novih sigurnosnih službi, novi Zakon o koordinaciji Sigurnosno-obavještajne zajednice u Republici Sjevernoj Makedoniji usvojen na prijedlog Vlade. Ovaj zakon obuhvaćao je Sigurnosno-obavještajnu zajednicu, koju čine: Agencija za nacionalnu sigurnost; Obavještajna agencija i Nadležna organizacijska jedinica za vojnu sigurnost i obavještajne poslove u Ministarstvu obrane.

Svrha ovog izuzetno važnog zakona bila je osigurati koordinaciju sigurnosno-obavještajne zajednice, provedbom prijedloga Vijeća za nacionalnu sigurnost Republike Sjeverne Makedonije koji se odnose na nacionalnu sigurnost, daljnjim pregledom procjena sigurnosno-obavještajnih službi i usmjeravanjem sveobuhvatno određivanje sigurnosnih prioriteta na temelju procjena sigurnosno-obavještajnih službi, planiranog i funkcionalnog korištenja kapaciteta i resursa sigurnosno-obavještajnih službi, promicanje suradnje između sigurnosno-obavještajnih službi, razgraničenje odgovornosti za sigurnosne informacije, predlaganje mjera drugih državnih tijela i institucija u svrhu osiguranja nacionalne sigurnosti, kao i druga pitanja u vezi s nacionalnom sigurnošću.

Ova koordinirana aktivnost omogućit će sigurnosno-obavještajnoj zajednici, koordinirani način djelovanja sigurnosno-obavještajnih službi, kao i zajedničku procjenu područja koja

su od interesa za korisnike i zajedničke okvire u pogledu sigurnosnih prioriteta itd..²⁰

Sukladno Zakonu o koordinaciji Sigurnosno-obavještajne zajednice, radi osiguranja nacionalne sigurnosti Republike Sjeverne Makedonije i koordinacije Sigurnosno-obavještajne zajednice, osniva se Vijeće za koordinaciju Sigurnosno-obavještajne zajednice.²¹

Prema zakonu, djelokrug Vijeća odnosi se na:

- razmatra i provodi prijedloge Vijeća sigurnosti RSM, dostavljene Vladi RSM,
- koordinira rad sigurnosno-obavještajnih službi,
- pregledava i procjenjuje sigurnosno-obavještajne prijetnje i rizike za nacionalnu sigurnost zemlje,
- daje upute i donosi zaključke o načinu zaštite i ostvarivanja nacionalne sigurnosti države,
- razmatra pitanja iz nadležnosti sigurnosno-obavještajnih službi,
- daje mišljenje o godišnjim programima rada sigurnosno-obavještajnih službi,

20 Zakon o koordinaciji Sigurnosno-obavještajne zajednice u Republici Sjevernoj Makedoniji. Službeni glasnik Republike Makedonije br. 08-3049 / 1, članak 5

21 Također, članak 6

- pregledava i donosi zaključke o izvješćima i drugim dokumentima koje je podnio Ured Vijeća,
- obavlja i druge poslove povezane s koordinacijom sigurnosno-obavještajnih službi, utvrđenih zakonom.²²

Vijeće će obvezno izvijestiti predsjednika Republike Sjeverne Makedonije, predsjednika Skupštine Republike Sjeverne Makedonije i Vladu Republike Sjeverne Makedonije o sigurnosno-obavještajnim prijetnjama i rizicima za nacionalnu sigurnost zemlje, a po potrebi i tijela državne uprave i druga državna tijela.institucije ovisno o pitanju koje se razmatra i odlučuje.

Nacrt, novog zakona o Obavještajnoj agenciji

Obavještajna agencija osnovana je kao zasebno tijelo državne uprave zakonom donesenim 1995. To je jedina institucija u području sigurnosti, uspostavljena zakonom. Funkcioniranje Obavještajne agencije, u skladu s postojećim zakonom, bilo je moguće do reformi sigurnosnog sustava Republike Sjeverne Makedonije, koje su se počele provoditi usvajanjem Zakona o Operativno-tehničkoj agenciji (OTA) usvojenog u travnju 2018., a počeo je s radom u studenom 2018. Zakon o Agenciji za nacionalnu sigurnost (ANS), usvojen u svibnju 2019., a počeo je funkcionirati u rujnu 2019. godine. i Zakon o koordinaciji Sigurnosno-obavještajne zajednice

²² Zakon o koordinaciji Sigurnosno-obavještajne zajednice u Republici Sjevernoj Makedoniji. Službeni glasnik Republike Makedonije br. 08-3049 / 1, članak 8

u Republici Sjevernoj Makedoniji, usvojen u svibnju 2019., a počeo je funkcionirati u rujnu 2019.

Uzimajući u obzir da je Obavještajna agencija, sigurnosno-obavještajna služba čija je glavna nadležnost prikupljanje podataka i informacija iz inozemstva koji se odnose na zaštitu nacionalne sigurnosti države, pojavila se potreba za donošenjem novog zakona o Obavještajnoj agenciji, kako bi se uskladila sa zakonima drugim sigurnosnim i obavještajnim službama.

Na kraju, treba zaključiti da će se usvajanjem novog Zakona o obavještajnoj agenciji razlikovati nadležnosti između obavještajne agencije i drugih sigurnosnih agencija.

Zaključak

Razvoj sigurnosnog sektora u suvremenim uvjetima znači primjenu novih metoda i sredstava, novih načina i taktika, koji su određeni novim suvremenim oblicima prijetnji sigurnosti.

Republika Severna Makedonija, od svoje neovisnosti, kao i druge zemlje u regiji i šire, svakodnevnim razvojem metoda i sredstava terorističkih skupina ili pojedinaca. Prijetnje sigurnosti država povećavaju se iz dana u dan i postaju svakodnevne, a države moraju svakodnevno mijenjati i poboljšavati svoje obavještajno-sigurnosne sustave kako bi odgovorile na te prijetnje.

Povijesno gledano, Makedonija mijenja i nadograđuje svoje sigurnosne službe u skladu s političkim i sigurnosnim okolnostima, što se

vidi iz podreformi i uspostave dviju novih agencija, poput podnošenja novog nacrta zakona o Obavještajnoj agenciji.

Kao što je gore rečeno, razvoj obavještajno-sigurnosnog sustava Makedonije bio je određen političkim i sigurnosnim uvjetima u zemlji i inozemstvu, kao i kapacitetom samog sigurnosnog sustava.

Izvori

1. Femi Mucha, Rođenje OZNE (1-5). Tri desetljeća službe sigurnosti, nova Nova Makedonija #, XXX, 9801, Skoplje, 8–12. V 1974,
2. Gjorgji Malkovski, "Balistička organizacija u Makedoniji u Drugom svjetskom ratu (1941.-1944.)", Skoplje, 2002.
3. Zakon o unutarnjim poslovima i zakoni o izmjenama i dopunama Zakona o unutarnjim poslovima ("Službeni glasnik Republike Makedonije" br. 42/2014; br. 116/2014; br. 33 / 15M; br. 33/15 ; Br. 5/16; br. 120/16; br. 127/16; br. 142/16; br. 190/16;)
4. Zakon o obavještajnoj agenciji (Službeni glasnik RM br. 19/95)
5. Zakon o obrani. ("Službeni glasnik Republike Makedonije br. 8/92")
6. Revidirani tekst Zakona o obrani uključuje: Zakon o obrani i zakone o njegovim izmjenama i dopunama ("Službeni glasnik Republike Makedonije" br. 42/01; br. 5/03; br. 58/06; br. 110/08; br. 51/11; br. 151/11; br. 215/15; br. 42/20;)

7. Zakon o Operativno-tehničkoj agenciji (OTA), (Službeni glasnik RM, br. 71/18)
8. Zakon o presretanju komunikacija (Službeni glasnik RM, br. 71/18)
9. Zakon o Agenciji za nacionalnu sigurnost (Službeni glasnik Republike Makedonije br. 08-3047 / 1)
10. Zakon o koordinaciji Sigurnosno-obavještajne zajednice u Republici Sjevernoj Makedoniji (Službeni glasnik RM br. 08-3049 / 1)
11. <https://ota.mk/mk/megunarodna-institucionalna-sorabotka>
12. <http://www.anb.gov.mk/>
13. http://www.mod.gov.mk/?page_id=39341&lang=mk
14. <http://www.arm.mil.mk/generalshtab/j-2-razuznavanje-kontrarazuznavanje-i-bezbednost/>
15. <https://pretsedatel.mk/sovet-za-bezbednost/>
16. <https://ota.mk/>